

A NOVA TERRA

BOLETIN DECENAL

Idearium da Irmandade da Fala en Galicia e nas colonias galegas d'América e Portugal

PREZOS DE SUSCRIZON

Na Cruña ó mes, 40 cts.
Coste d'un núm. 10 »

Fora, trimestre, 1'50 pts.
América, id. 2 »

Pagos adelantados

Redacción e Administración: PASEIO MÉNDEZ NÚÑEZ (Irmandade da Fala)

Número 71

A CRUÑA 5 DE SAN MARCIÑO DE 1918

LUIS PORTEIRO GAREA

Nasceu en Lugo — Finou en Compostela ó 27 d'Outono do 1918

Irmans: que ó morto que alenta nos seus pensamentos, viva sempre en vos;
sigamol-o camiño, cheio de luz que abriu o seu genio

car a sua propia fe, mollando a cotío a fronte lucidja en auga de Juvencia.

Porteiro, con todo, inda que a *grippe* treidora o non houbera asasinado, habería de ser home de poucos anos de vida. Fervía nêle a inquietude febril dos predestinados precoces que deixan o mundo tan axilja donan o lostregueo inmortal do seu cerebro, como estrelas fuxitivas. Larra, Becquer, Ganivet, Navarro Ledesma, Prat da Riba... Estes homes son homes de continuo esgazamento interior, homes que escriben con sangue, cal quería Nietzsche que s'escrevira. Volcás espirituales n'erupción consumen axilja todas as enerxías físicas. Porteiro en pouco tempo, falou de arte, de sociología, de nazonalismo, de custíós de dreito, de cousas agrícolas, de política. E deixou apuntada unha estética enxebre—na conferencia da Exposición Corral—e todo un idealismo nazonalista, onde latejan as nosas cubizas ideais na *post-guerra*. Pero estes homes precoces, son os que mais viven en senso de lembranza nas almas mozas, ás que acaban trasfundindo seu espírito d'esencia póstuma.

O home

Porteiro, concidindo con o novo senso norteamericano, non era optimista nen pesimista nos problemas galegos: era meliorista, e dicir, dos que saben que hai moito que facer en Galicia pero que se poderá facer todo, tendo forza de vontade. Sintiu a moderna democracia arístárquica: a do goberno do povo polo millor do povo para ben do povo.

Os artistas novos tiñan nêle un guía e un apoio; os homildes un defensor; a justiza un apóstol. Pola injustiza foi encarceado, cando a folga revolucionaria d'agosto, cícalis porque fora abogado dos labregos de Nebra persiguidos logo da bárbara tragedia, froito do caciquismo que ele estudou e combatiu sempre, sempre...

Quixo que nas nosas autuaclos levásemos como bandeira un poeta: e cuidou ollar en Cabanillas o gran poeta da raza

O fogar

Era un niño chelo d'amore e d'agarimos cordíais, na vella Cempostela. O pino altivo, ollábase reproducido en dous mudoos vástagos. Porteiro deixa dous filliños, nos que adoraba, nos que pensaba a todas horas. ¡Cantas veces como o persoaixe d'Amicis apreixando nas suas mans fortes as maucifias ronsadas da queles pequenifios galanos, intentaría lérelles o porvir. "Qué serán estes meus nenos, que serán estes meus nenos, que serán, oh Deus...? E os dous tenros pinos miudifios agora fican no rincuncho triste e bretemoso d'unha orfandade trágica. ¡Malpocadifios!

A iniciación nazonalista

Eu fixen un folletíño con anacos do meu ser de home *natureza*. Aquele folletíño ten para sempre encarceada a miña alma. Serviu, ende ben, de rexa de confesionario para que Porteiro todo gallego, confesara e penetrara nêle seu sentimento, seu pensamento e sua vontade nazonalista. As follas do meu folletíño escritas con sangue, ajeltárose para que o lume alceso no corazón de Porteiro prendera nillas e puideramos ofrendar así a Galicia unha fogueira chela de múxicas ideais, que, como as sagradas das antigas vestales, non teñan acabamento endexaíais.

Valoración dos verdadeiros precursores

Porteiro, Baret Fontenla e Ribalta son os verdadeiros precursores da Galicia libre.

Porque non pode haber "precurción," sen "continuación." E ningún redimiu a sua alma integralmente, vivindo, predicando e practicando, no idioma propio, que e o da liberdade, agás Porteiro, Barret e Ribalta aos que siguen moitos e seguirán mais.

Brañas mesmo, contradicciu seu falar castelán con o seu pensar galego.

Porteiro, o loitador, o pensador, é o primeiro novecentista morto que vive no corazón da Galicia nazonalizada. Non se fala aquí dos poetas.

A. VILLAR PONTE.

N-A MORTE DE PORTEIRO

Lembranzas íntimas

¡Morreu o noso Porteiro! Vou esquirbir pra ser lido e quixera esquirbir pra min soilo. ¡Fondas penas, que amargas e fondas sodes! Porteiro era meu millor amigo, un irmán con toda a y-alma e de toda vida. Non tivo anguria nin ledicia que me non comunicase e que xuntos non disfrutásemos; non cruzou seu cerébrego ningunha idea que me non dixese; ó calor da sua amizade e da sua cultura foise formando o meu espírito, ó longo dos anos mozos, n-a intimidade das nosas conversas diarias, que tiñamos total-as tardes n-o seu modesto cuarto d'estudio, cheio de papés, d'apuntes, de xornas e libros; él me daba pensamentos, puliamos e con agarimo paternal iba acumulando en min cuasi total-as ideas que en min viven. Lía en min com'a eu lía n-él. E ano tras ano nosa amizade e pensamento camiñaban inseparables. ¡Quén máxinaba unha separación tan brusca!

Inda fai dez días—o seguinte de caer no leito—rifei amistosamente con él porque tivo unha idea que me parceu absurda: quixo que levasenlle a cama—da que non ergueríase mais—pr'ou seu esquirtorio; y-aquela determinación párciame filla do medo á doencia qu'eu percuraba presentarlle pequena. ¡E foi qu'él quixo morrer—eisi tiña que morrer—n-o medio dos seus libros que rodeaban o pol-as duas bandas, ó rente do seu traballo; e ó carón do leito fixera por aquela mesiña, metálica e nervuda com'a él,—mesa de campaña—n-a qu'esquirbía total-as suas verbas de loitador, vibrantes e acesas com'o seu espírito!

Por iso débese me perdoar esta miña expansión íntima, inda que non intré; esquirbo e choro a un tempo; e non poido falar mais que do amigo. N-outros días, cando a serenidade torne a min, xa esquirbirei do Porteiro apóstol, do Porteiro noso, d'aquel home, todo vountade e acción, qu'era lumiosa atalaia que a todos nos guiaba.

Era Porteiro o cerebro mais grande de toda Galicia. Teño tratado moitos homes de talento, e salvo poucas exceciós, denpois d'algunhas conversas non atopaba n-elés a constante novidade e frescura que produciame Porteiro. Era seu cerebro un volcán de ideas; saian a montós e saian fervendo; adicado casi sempre a es-

tudios sociais e políticos, era o galego mais capacitado n-elés, e o *único* que conocía ó dia os mais novos e pequenos fenómenos e doutrinas qu'iban transformando o mundo. Colleun-o a morte adicado con fondo entusiasmo ó estudio dos problemas qu'a post-guerra pranteará en Galicia; tiña datos e pensamentos admirables, que recolleremos com'a herdo sagro invalorable que servirannos de norma e solución pra días futuros.

**

Do seu amor a Galicia diravos d'abondo, mais que total-as gabanzas, o siguiente caso que si en vida o non dixi, por pudor d'ima arístócrata, atrévome a descubril-o denpois de morto pra exemplo dos bós e condenación das almas podres que non conciben a satisfacción dos grandes sacrificios patrióticos: denpois da loita electoral do Febreiro, vendo os caciques en Porteiro un poder qu'avanzaba por Galicia com'a unha ola purificadora, por medio d'un sinificado cacique, que xa disfrutara varias veces do Poder, ofrecéronlle unha acta de diputado a Cortes, sin gastos, mais pleitos en Madri os que quixera pra poder vivir con folganza, sin mais obriga que «faguer compatibres as ideas rexonalistas co-a esencia dos partidos turnantes». A contesta de Porteiro foi espartana, dina d'un descendente de Pardo de Cela: «soupen o qu'era a fame—contestou—e fun sempre honrado; mais quero morrer que ser instrumento de morte pra miña terra; si tal fixera, total-as maldiciós dos meus serían poucas.»

**

N-os tres anos qu'estivo en Madri, un dos seus maiores amigos fora o tamen malogrado Said Armesto. E os dous morreron cando o trunfo comenzaba a alumear o seu camiño de loitadores. Com'a Said Armesto, en Madri Porteiro tivo tratos co-a fame, que lle insinou, c-o exemplo inequiescente, as traxedias do vivir. Com'a él morreu cando os lóstregos do seu xenio rasgaran as brétemas que tapaban seu porvir glorioso e fecundo. Com'a Said Armesto deixa viuda e fillos e n-as mesmas condicións da viuda e fillos de Said Armesto. ¡Que fatal maldición pesará sobre tí, ouh nai Galicia! que teus fillos grandes soio poiden anidar n-o niño dos humildes!

Eu vos digo esto, galegos que me lèdes e o non sabedes. Voso patriotismo digavos o qu'eu me calo.

**

Morreu en Santiago ó pé das tumbas de Rosalía e Brañas. Mocidade galega: lembrámonos dos nosos precursores, je él si que foi o precursor! Que a sua morte nos xunte mais a todos. Por desgracia xa temos un dos nosos a quen rendirle as nosas dóres e entusiasmos. Eu, n-a sua morte soio vos pido unha cousa: que a sua tumba sexa santuario da cidadanía, onde todol-os anos os bós galegos, con nosos espíritus enloitados, vaiamos encender mais e mais o noso patriotismo co-a sua lembranza; que sexa o seu nome un

xuramento sagro. E sexan os dos tres, Rosalía, Brañas, Porteiro, ali xuntos—xuntas estarán tamen as súas almas—frentes triadas, as fungantes triadas de Curros que nos firan, que nos ceguen, pra estar sempre n-a loita, inda que caian lóstregos, como di o noso Castelao.

L. PEÑA NOVO.

Fonda lembranza

Morreu o apóstol. O verbo todo luz do galeguismo enmudeceu. E o seu consello, a súa orientación, a súa guía fallan xa. N-ista hora solemne que pasa, cando a luz portentosa do seu cerebro, aceso como un faro, éranos mais precisa, o sopro da fatalidade fixo surxir as somas da morte e unha oleada de desconcerto sigue ao apagárese d'aquela mentalidade como unha antorcha, indicadora do camiño a seguir como luminoso índice potente. Desaparece o mestre, o loitador, o guía, e aínda máis que o mestre, loitador e guía o pai espiritual das nosas nobres e fondas arelas patrióticas, o experimentado e seguro encauzador de tantas enerxias como latexan no seio das abnegadas xuventudes galeguistas. Súpeto e acedo foi o tránsito fatal. A orfandade mais escura é con nosoutros, e cegos de momento, fallos d'aquela luz poderosa qu'era como o noso norte, en cada un de nós terá qu'iniciarse unha luz propia que, integrándose e completándose no conxunto das outras, servirá pra alumear de novo o camiño qu'agora, mais que nunca, acómeteremos cheios de folgos,

Irmáns de toda Galicia: O próximo día 15 ha facérese a gran velada necrológica, en lembranza a Lois Porteiro, no teatro da Cruña. O próximo 17, a gran Asambleia nazonaísta, e mais un mitin, en Lugo.

A traballáremos todos con entusiasmo polo maior éxito destes actos, para que conquiran o senso de transcendenza que cubizamos.

¡Terra a nosa!

honorando e cumprimentando eisi a espresa e derradeira vontade do apóstol.

Boa foi a xornada fatal pr'os desleigados, pr'os enemigos da redenzón galega. Mais non coidaron, inconscientes, qu'a labor do mestre non se perde, qu'hoxe mesmo a semente xa-xermola nos seus discípulos, e que estes faguendo da lembranza gloriosa unha bandeira, apréstanse a erguela mais triunfante e orgullosa que nunca; mais outiva e señora. Puideron nun momento os oligarcas coidar no seu favor á fatalidade e até crêrse aliados d'ela; mais axiña ista crêza esvairáse cando ollen como nosco, sin temor algún, cheos do ardor que da a fe nas propias conviccións, loitando contra todo e contra todos, sabemos cumprir o imperativo qu'o apóstol nos legou.

Non con verbes que leva o vento, que fuxen supetamente, honraremos nós a lembranza do gran Porteiro. Non. Fique iso pra os que levan a verbe sagra, galeguismo, soio nos labres, sin afincazón algunha no peito; pra aqueles que alardean

—ouh sarcasmo!—d'un nazonalismo non sentido, que se viste cō fabelo ignominioso da lingua da opresión. Nós honraremos ao inequiescente apóstol, de lembranza latexante de cote no recuncho mais fondo das nosas mais caras lembranzas, con feitos, coá aución persistente e tenaz que o mestre preconizaba e na que él soupo adiestrarnos a cotío. A evocazón da súa existencia toda luz, toda esforzo e sacrificio, será a escola viva na que adprenderemos como se sirve á patria cando ela esixe o integral sacrificio da existencia.

O malogrado apóstol, o guía inequiescente, o home de cerebro luminoso como un faro, todo iso finou, bórrouse todo. Mais as ideas, o sagro tesouro que nos legou un pensamento poderoso e forte, as aleucionadoras ensinanzas, isas fican con nós, isas non morren. E n-elas vivirá o noso Porteiro a vida inmortal dos homes grandes d'aqueles homes que souperon vivir pra darse todos ao trunfo complotado d'unha idea.

RAMÓN VILLAR PONTE.

CARTAS ÍNTIMAS

DO NOSO XENIAL ARTISTA

Sr. D. Lois Peña Novo.

Meus irmans: Recibin as vosas cartas. Son bó galego; tan bó como poide sel-ó mellor qu'haxa. Irei a Lugo, anque me coste un sacrificio.

Parece qu'unha mala fada caíu enriba de Galicia. ¡Morreu Porteiro!... E ben, ista desgracia debe erguer aínda mais os nosos entusiasmos. Anque mesmamente caian lóstregos, nós sempre n-a loita. Eu soupen a desgracia onte e chorei; pero axiña púxenme a pensar qu'aínda quedan moitos pr'a loita. Por enriba da vida ou da morte está Galicia.

Lembranzas pra todos de voso irmán

ALFONSO R. CASTELAO.

DO POETA DA RAZA

Sr. D. Lois Peña Novo.

Meu querido irmán: colleume n-o leito a tua carta chamándome a Lugo y érgome d-el pra chorar a un tempo a morte do teu irmán Manoel Vázquez y-a do noso Porteiro, o noso home do instante que se aveciña, de quén eu agardaba agora o xesto nazonalista libertador. Teño traspasado o corazón. Paréceme que nos caíu unha parede da nosa casa. Estou que morro.

É perciso que sereamente pensemos n-un recordo, n-un homenaxe á súa memoria, ó seu nome glorioso, dino d-él e de Galicia.

Con vosoutros en corpo e y-alma

R. CABANILLAS.

Terra de Mós-Out. 28.

DO MESTRE D'ENXEBRISMO

Sr. D. Antón Villar Ponte.

Meu querido irmán: Despois de tanto tempo de silencio pra con vosté, escribolle hoxe baixo da tremenda impresión da morte de Porteiro. Desque soupen que adoecera a alma me dou qu'ibamos ter que lamentar unha grande desgracia. E asina é a realidade d que costa caro o se afacer.

Temos sofrido unha perda irreparable, enorme, todol-os seus amigos e compañeiros, e mais aínda aqueles seus compañeiros no loitar pol-o ideal nazonalista galego que n-el tiñamos, sin quizais decatármonos ben, unha guía que con luz escintilante alumaba o noso camiño. Firiunos a desgracia no mais vivo, no mais fondo como si un sino fatal nos presiguise. Pro, Deus o dispuxo;

e os que ficamos tras d'él recordarémolo sempre e do seu inequiescente enxemplo tiraremos azos pra traballarmos con esforzo no noso santo emprego.

Agora hay que ver de escomezar de novo a nosa campaña: ja ve que s'aveciñan transformacións fondas, e todo parece que vai camiño de satisfacción do ideal rexionalista, no sentido autonomista, pro compre que Galicia non fique calada, e que non deixe de recabar en tempo a autonomía que, como ningunha outra nazonalidade ibérica precisa pra realizar seus fins federativos de progreso e perfezoamento en todol-os ordes da vida. Eu entendo que chegou o momento de se botar á propaganda tan axiña o permitan as circunstancias sanitarias; e sobor do que vostedes acorden rógoles me teña ao corrente.

A min ja me parecía que a xuntanza de Lugo do 24 derradeiro non s'iba poder facer, pois estamos no período mais agudo do andacio, e en todas partes hai doentes a eito. Pro, si Deus quere, ha desaparecer axiña, e tras dos dias tristes, outros virán confortadores e ledos pra o espírito.

Unha aperta do seu irmán e correlixionario

MANOEL BANET FONTENLA.

¡Terra a nosal!

Monforte, Outono 1918.

Liñas biográficas

Luis Porteiro Garea, tiffa a penas trinta anos. Nado en Lugo, desde moi rapaz viviu en Santiago. Ganou a mérito todas as asignaturas do bachillerato e da carreira maior asin como o título de bachiller e o da licenciatura e mais o premio Fernández Carril.

Garou tamén, por oposición rigorosa, a cátedra da Universidade.

Cando andava no segundo ensaio sintía ja vocación literaria. E escriveu entón nun boletín de rapaces chamado *La Tribuna Literaria*, onde fixo as primeiras armas.

A súa vida en Madrid, foi moito azarosa. Aló viviu facendo grandes equilibros económicos. Estivo empregado un pouco tempo na Admistración do *Imparcial*. Saiu botando lume contra Gasset.

Logo fundou no *Radical*, de Lerroux, unha folia semanal galega, contra os caciques. Moi querido de Vázquez de Mella, tamén no *Correo Español* escriveu algun artigo. No *Ateneo*, entre a juventude intelectual, destacou, actuando en palestras soadas. Tanto que inda non sendo por falta de cartos socio permanente daquela casa, por unanimidade e por riba dos estatutos, fixéronno segredario da selección de ciencias morales e políticas.

Sendo estudante, persidiu unha Tuna que visitara a Cruña. Já dono da cátedra, abriu bu-

fete d'abogado na cidade compostelán. Mostrouse como grande civilista. Ganou moitos pleitos contra jurisconsultos de sona:

Ao fundárense as "Irmandades", foi dos primeiros a ingresar nelas, organizando a de Santiago, onde pronunciou un discurso que anda imprentado.

Mas denantes destas actuacións, en Madrid fixera unha memoria do doutorado sobre "O sistema parlamentar e o caciquismo", que é modelo e louvaron todos os jornaes da Corte. Tamén a revista madrileña *La Palabra* editou unha conferencia sua sobre os municipios, notabilísima.

No Paraninfo da Universidade de Santiago deu unhas conferencias interesantísimas sobre as modificacións que a gran guerra introduciu no Dereito civil. No "Círculo Mercantil", de Vigo e no "Círculo de de Artesanos", de Pontevedra dera tamén conferencias notables, coma na "Mútua Mercantil", da Cruña, onde dixo que a nosa Banca estaba en barbeito.

¿Quén non se lembra das dúas conferencias que definindo o nazonalismo galego pronunciou na "Reunión d'Artesanos", cruñesa, expondo o noso programa, denantes de saír os galleguistas para Cataluña?

Logo, en Barcelona falou en varios actos públicos. Fixolles saber ós catalás como no Código civil portugués están resolto os problemas galegos que no Código civil castelán non se teñen en conta para nada.

Cando os nazonalistas catalás visitaron a Galicia ele pronunciou numerosos discursos, sendo os de Ourense os mais felices. Houbo de ser vítima do caciquismo idóneo en Celanova cando alí traballaba súa candidatura para deputado a Cortes.

Derradeiramente fixo o cristalfo folleto para os emigrados que imprentou e espallou a "Irmandade da Fala", da Cruña. O seus últimos discursos foron o tan fermoso sobre o arte galego, na Exposición d'Imeldo Corral, e o de Villaalba sobre a *post guerra*.

Cando os sucesos d'Agosto foi encarcerado en Santiago. Foi defensor dos agrarios de Nebra. Foi tamén d'outros moitos que tiffan fame e sede de justiza. Fixo a cidadana e valente campaña das quintas. Foi alento dos creadores da Juventude de Defensa de Vilagarcía. Nos seus artigos "Verbas dun loitador", ceibou ideas admirables. Ideas admirables ceibou tamén naquela conferencia que pronunciara no "Casino Republicano", da Cruña o 11 de Febreiro de fai dous anos.

No municipio compostelán, onde era concellal agrario rifiu fortes loitas pola moralidade administrativa e polos intereses do povo.

Mais que profesor era irmán maior dos seus discípulos. Alentou e ajudou a moitos rapaces artistas que a él acudiron.

Deixa unha pobre viuda que adoraba néle. Deixa dous filliños sen agarimo, de cuja educación debera encargarse o claustro universitario de Santiago. Porteiro morreu pobre. Non tiffa nen para o enterro que pagou ó Municipio santiagués.

Mostras de door

Son moitos os telegramas, telefonemas e mensajes de pésame que recibiu a "Irmandade da Fala", da Cruña. De Cataluña, entre outros, o do presidente da Mancomunidade, Puig e Cadafall, o do presidente da Diputación de Barcelona, de Cambó, etc. Do xefe palamentario dos nazonalistas bascos, Sr. Aranzadi; do Sr. Ventosa, do Sr. Vehills, do Sr. Durán e Ventosa, do Sr. Ginesta e Pons, do Sr. Ivo Fernández, etc. De todas as "Irmandades", de Galicia, e d'outras entidades. Tamén o digno cónsul de Portugal, Sr. Oliveira, nos deu un pésame sentido. O mesmo a "Mutua Mercantil", da Cruña; D. Alfredo García Ramos, don Guillermo Cedrón, etc.

Na "Irmandade", da Cruña, púxose a bandeira galega a meia asta, con un negro crespón o mesmo que na de Betanzos.

Faceráse unha gran velada necrológica, pensouse na edición dos millores pensamentos de Porteiro e en erguer un mausoleo no cemiterio de Santiago. Tamén nun número extraordinario de A NOSA TERRA. E na Asambleira de Lugo, iniciativa dele, rindiráselle outro homenaxe.

¡Pobre Porteiro! Canto entusiasmo ilustia por este boletín onde seu pensamento tanto 'en latexado!

Cousas fatales

Doise a "Irmandade", da Cruña de que o seu consello directivo, por un fatal accidente automovista, non poldera chegar a tempo a Santiago para portar o cadáver do gran irmán sobre os ombros, envolvelo na nosa bandeira, e darlle o derradeiro adeus a materia no campo santo, con verbas galegas e con bágoas.

Doise tamén a "Irmandade", de que non se li'avisara oportunamente da doenza que sofria Porteiro, pois algúns irmáns o asistirían gostosos.

A mesma falta d'oportunidade houbo en comunicarnos a morte.

Noso querido irmán Vázquez Enriquez, demostrou unha vez mais con motivo desta disgracia seu bó corazón.

DO INTIMO

¡Morreu Porteiro! ¡O Loitador morreu! ¡As suas verbas, fillas do seu espírito, se mentador d'inquietudes (com'un noso irmán chamouno) non racharán xa o ar! ¡Xa n-as ceibará como fientes lóstregos sob'os escravizadores da Terra! ¡Xa non nos donarán azo nos momentos incertos da loita!

**

A súa morte puxo nas nosas vidas un deixo de amargor e nas nosas almas un moito mais de rebeldía.

Coidamos ouvir as risas sarcásticas dos caciques, satisfeitos de qu'a morte deralles

un cadavre con que encher a sua rabia impotente. ¡Rinse mentras nos choramos!

**

¡Irmans! ¡Deixadeos que rían! Aínda qu'ó loitador non nos guíe, os seus ensiños serán o faro lumioso que nos leve ó trunfo.

¡Deixádeos que rían! Día chegará en qu'as suas risas tróquense en berros d'agonia. E estes berros perderanse entr'o estrondo do hino trunfal cantado por un pobo dono de sí mesmo.

E até entónces, irmans, pregade a Deus por el, que tamen chegará o tempo en qu'ó loitador escoite a orazón mais grata ós seus ouvidos...

A orazón da Patria libertada.

UN IRMÁN.

Epicio e responso

A memoria de Lois Porteiro, curazón aceso, alma forte, Heroe futuro...

Com'un carvallo ergueito, ó vento...

Com'unha lume roxa, sobor da montaña moura.

Com'unha fervenza d'auga, antr'o val morto.

En verdá vos digo, que tiña a arrogancia do carvallo ergueito, ó vento i'a inquietú da lume roxa, sobor da montaña i'a forza e a vountá da fervenza d'auga, antr'o val morto.

Por qu'il, foi curazón aceso, alma forte, home novo, cheo o peito de lume e de lus...

Foi o berro no silencio, o impulso no país abúlico, a vountá de ferro antr'os paralíticos...

**

Eu sentín unha tristura, unha depresión, que pesaba sobor de mín.

Era un máis, que caía.

A morte inmisericorde e implacable, viña a levarnos un irman.

Y as miñas rebeldías eran como lobos famentos, en mín.

C'as maus pechadas desafiaba ó ceo...

**

Despois, púxenm'a pensare que a sua soma iría con nosco, perenemente...

**

Estoncias berrei, enchinm'o peito c'o aquil berro trunfal, enchinme d'oitimismo, de forza, d'ardentía.

Non, non e non!

Agora, a morte do Mestre de vountá, daranos máis xuventú e máis ardore pra luita.

Daranos máis carraxe, máis deseio, máis entuseasmo, pra seguire luitando pol-a redenzón da Galiza irredenta.

E o seu recordo será na nosa alma com'unha vos que nos dese alento...

**

S'un caíu, nos, debemos berrar máis, oubeir, c'unha vos máis doente...

E que o noso responso fraterno, sexa tamen epicio, aleluya e hosanna.

O Mestre non morreu!

A sua soma estará con nosco, perenemente...

E na nosa alma,

E na futura Galiza, grande e forte, da que il podería ser Héroe.

Porque foi un sementador d'ideias e podería sere no futuro o Home representativo.

CORREA-CALDERÓN.

AS DERRADEIRAS VERBAS DO LOITADOR

CARTA POSTUMA

Por unha fatalidade do destino chegou a poder do noso irmán Peña Novo ista carta de Porteiro, ó día seguinte da sua morte: esquirta o día qu'enfermou, é o seu derradeiro pensamento, as suas derradeiras verbas do loitador que caíu cal lle cadra: loitando por Galicia. Por iso son verbas sagradas que temos que recoller como herdo glorioso.

Señor Don Luis Peña Novo.

Quirido Luis: lin a tua carta. Páreceme ben, definitivamente ben, rematadamente ben o que me dis dos traballos que vades levar á Asambrea de Lugo.

Eu tamen estou faguendo un cuestionario e n-él tratarei dos puntos istes:

a Final da guerra europea. Cuestión internacional e representación de Galicia n-a hora da paz.

b Política interior: Pensamento galleguista, autos, proieutos diversos, como Creto agrícola, Facenda municipal, Aranceles, Reformas de Tribunales, etc.

c Cuestiós d'urxencia pra Galicia qu'esixiremos ó Goberno:

Cuestiós agrarias.

Organización xurídica.

Idem técnica.

Cuestiós culturaes.

Idem industriaes etc.

d Eleicións. Visto que se falsea a vountade popular e que a eliminación sistemática dos censos, trampas

etc., e sobor todo, o deixar pra conta da iniciativa privada o que debe ser da responsabilidade do Goberno (cal é o problema da legalidade eleitoral). Visto o fracaso dos Gobernos n-este orde, se chegan outras eleicións en estes termos debemos d'acudir a elas ou declararnos fora da legalidade constitucional buscando n-outors procedimentos ó que por vía legal non se poíde conquistar.

Sendo o noso fin o ben de Galicia coído que teremos que aplazar o noso xuicio público hasta que chegado o caso podamos ponderar todol-os factores e circunstancias, pr'o dende logo temos que faguer constar que non repudiamos ningunha forma de goberno si nos val pra outer istas cousas por medio de autos honrados. Do contrario tiriamos que ir por forza a un levantamento popular pra remover os oustáculos.

E por iste orde, outras cousas. Tamen debemos ocuparnos das nosas relacións c-ós outros partidos, e o Manifesto debe ser expresión do noso programa da campaña a emprender.

Penso que ten que ser unha cousa moi forte, moi radical (n-o senso nacionalista) pro moi amplia e desinteresada.

Vós ide faguendo o que poidades. Hai que traballar a cotío.

Unha apreta de

PORTEIRO

¡Terra a nosal!

O NOSO PERCISO ARMISTICIO

PARA TODOS OS BOS GALEGOS

O Sr. Rodríguez Pérez, diputado cuneiro por Padrón—daqueles pós veñen estes fangos—falou da política sanitarla no Congreso. Dixo que pola cativa cantidá de trinta pesetas non había médicos que quixeran lren a Rianjo. Só un acetou: e iste "porque era gallego", (sic).

Moltos deputados votáronse a rir. E no Diario deses lóns do Congreso recóllense istas "risas". Nós coidamos que o anónimo cuneiro non tivo mentes d'aldraxar a nosa raza.

Quixo declr, que samente un galego por amor aos seus, sacrificouse.

Ben, pois, a protesta dunhos distintos vicfios da Cruña contra o Rodríguez e Pérez, que, aldraxador ou non, debe non seguir cunefreando en Padrón nen en ningures.

Pero aquela protesta ten que extenderse máis e dirxirse a outros setores: ten que ir contra os deputados representativos do espírito hegemónico castelán, que hoje como onte e sempre, fixeron a fan bulra de nosoutros. Ten que ir contra os chamados deputados galegos que logo d'ouviren risas aldraxadoras para nós, sintindo vergoña por seren galegos ou preferindo a todo non rífar con os amos centralistas e noxentos, toleraron aquele aldraxe sen pidiren nengunha explicación.

Nós, os nacionalistas galegos, temos que dicir que foron fillos de... o que queirades, eses imbéciles e escuros que nos teñen por sujetos de bulra e de salnete.

Os galegos d'alma escrava, os galegos lu-

consentes, que se sinten fachendosos cando en Madrid ou en povos de Castela alguén os louva dicíndolles que non parecen galegos—pols eles disimulan o acento como se fose un crimen—; eses galegos que din que ninguén aldraxa a Galicia no centro, na meseta lta, que se fixen nésas "risas". Son como luz de lóstrego que alumea a realidade.

Son as mesmas risas que estalaron na Academia de Jurisprudencia da Corte, saídas dos beizos dos grandes abogados ali congregados, cando Alba, nunha conferencia sua, falou do acento galego de Monterp Rios. (Ollese a colección de A NOSA TERRA).

Son as mesmas risas que Cervantes, Lope de Vega, Moratín e outros moitos grandes escritores castelans tiveron para aldraxar a Galicia. Son as mesmas risas con as que en Mari-Hernández la Gallega—obra que louvou Besada—s'ofende ás mulleres da nosa terra, ás nosas avós, ás nais das nosas nais, como as ofendera también Cervantes. Son as mesmas risas con as que nos documentos públicos antigos se nos di polos casteláns "eses que nós chamamos galegos de nazón". Son as mesmas risas que o espírito hegemónico de Castela, causante de todos os desastres coloniaes, espallou en contra de nós por toda a América.

Son as risas que toleraron sempre, como cousa fatal, os galegos que renegan do seu idioma, os galegos que disimulan por consideralo un crime o patrio acento e os nosos literatos sen senso propio, que seguindo a moda de *Azorín*, atopan belezas no irto chan

de Castela, esquecendo os valores poéticos da terra nosa, sen somellanzas pola súa bonlura na España toda...

"Deixa a Castela e ben a nós, díctanos agarrimosamente inda fal pouco, un gran poeta portugués. "Pobre Galicia non debes chamarte nunca española, dixo Rosalía a santa logo de devolverlle a Castela en odio justo o que con odio injusto nos ten dado sempre Castela.

E os poetas mandan. Manda a voz imperativa de Cabanillas cando lle di ao seu carrifio cantarello: "non me leves a Castela, já que arrenegou de nós, e cando berra: "sen outro alcúme nen outro achego: galego, solo galego."

O mal, a doenza crónica, non está, pols, no cunheiro Rodríguez Pérez: está no centralismo hegemónico de Castela; está no idioma sojuzgador, de que falou Valle Inclán, está nos galegos parvos e labercos, escravos do réximen apodrecido e cheirento que agora val caer para non erguerse mais, que se chaman políticos caciques e oligarcas. Mal que lle pese a *Farruquiño*, cronista do moribundo e noxento *Heraldo de Madrid*.

¡A maldición da raza, a maldición da historia para os galegos que en troques de sentírense a si mesmos nesta hora de liberdade dos povos asovallados, conquerida con sangue, sigan sendo escravos vontarlos do domeador que suga a nosa vida propia ou é estorbo para cantos loitan por unha Galicia libre, dona dos seus destinos e do seu goberno, na gran confederación ibérica.

¡Que agora escomencen as risas dos que non rimos até agora!

No século XX, cando o dereito das nazionalidades naturais é reconecido polos povos que loitaron na gran guerra—¡Oh parvo Besteiro!—un boletín oficial, o "Diario de Soslós, do Congreso da España rise de Galicia, como se rira a "Gaceta de Madrid, no século XIX, chamándonos aos galegos "fillos espúreos da patria española."

Chegou o momento d'escollermos: ou somos unha raza apestada, un pobo como o judío, merecente de ser esmagado por estorbante á civilización, ou somos un pobo cheio de luz capaz de voltar polos seus foros e pola honra e proveito do seu porvir.

Os nazionalistas galegos están dispostos a pór á derradeira carta, todo o fero valimento enxebre do seu santo esforzo, e chaman a todos os bós compatriotas, sejan quenes sejan, nesta hora crítica, rogándo-lles que non se deteñan ante nengunha cousa persoal, que de momento hai que esquecer, para formar no exército nazionalista. Non pode haber pasado de persoas agora: só pode haber presente, no que todos aparezamos como novos, en irmandade, cal se nunca nos tiveramos conecido.

¡Están os brazos abertos!... Patriotas: un armisticio para antigos rencores; unha paz entre nós, para a loita redentora. ¡Cataluña val ser autónoma; también Euskadil! Pensade na nosa responsabilidade, se agora, e ja sería para sempre, perdemos a liberdade de Galicia. ¡Terra a nosal!

HOTEL CONTINENTAL

Castelar, 8 e Olmos, 28

O MELLOR SERVIDO

— DE —

M. Lozada Prado

A CRUÑA

Na imprenta obreira faise toda cras de traballos

FRÁBICA MECÁNICA

:-: DE CALZADO :-:

— DE —

ANXEL SENRA

RÚA XUAN FLÓREZ

Depósito: Cantón Grande, 15

A CRUÑA

GRAN FONDA
Las Cuatro Naciones

San Andrés, 102.—A CRUÑA

O novo dono d'ista fonda, no seu desexo de mellorar o trato aos señores viaxeiros, fixo grandes reformas

Xántase ben, e os precios están ó alcance de todos.

Gran H. Universal

Rúa da Reina (da Raiña), 21—LUGO

O MÁIS NOVO E O MILLOR

Ten carto de baño moderno. Dispón de teléfono (núm. 116) e de coche da casa pra todol-os trens.

O GRAN H. UNIVERSAL, merece ser visitado

Os viños e coñas millores

son os qu'eisporta a casa de PEDRO DOMEQ, de Xerez da Fronteira, fundada en 1737. A casa máis antiga de Xeréz.

O vermouth más selecto

de mundial e reconecida sona é o ZINZANO (Torino).

O Anís do Mono

é un eispréndido licore sin rival

Pra viños de mesa

non hai outros com'ós dos cosecheiros eisportadores Stes. R. LÓPEZ DE HEREDIA (Hiro). Casa central: Pazo da Equitativa.—MADRID.

REPRESENTANTE EISCRUSIVO: (matriculado) de todas istas marcas

José C. Juncosa

Galera, 39 é 41-2.º piso.—A CRUÑA

Faise cárregos de toda cras de traballos gráficos, en imprenta, litografía e fotograbado, así coma sellos de caucho

A Papeleira Galega

FRÁBICA DE BOLSAS DE PAPEL

DE TODAS CRAS

BARREIRA, 7

FOTOGABADO

A CRUÑA

Teléf. 434

Filios de A. Barceló (S. en C.)

MÁLAGA

Cosecheiros, esportadores de vinhos seleitos da España, oxén, ansados, ron, coñac, etc.

Son os únicos donos das marcas de moito creto e sosa chamadas

ANÍS DOUS MONOS

RON LA LUCÍE

OXÉN SUPERFINO

Pra encargos, na Cruña, rúa do Orzán, 144

LA MODERNISTA

GRAN SALÓN DE BARBEIRIA

— DE —

RAMOSE ACEA

San Andrés 94, 1.º — A CRUÑA

Establecemento de primeiro orde, dotado de estufa de desinfección e todol-os aparatos hixiénicos. Especialidade en lavabos de cabeza, loclós e friccións de todas clases.

Nota: N este establecemento atopará o público un servizo permanente a cargo dos seus propietarios, antigos dependentes das máis importantes peluquerías, desta capital.

NAZONALISMO GALLEGO

A NOSA AFIMACION REXIONAL

(2.ª EDICION)

Libriño ben imprentado nos modernos talleres da «Voz de Galicia» con xuícios e opinións de Rodrigo Sanz, Porteiro, Banet, Fontenla, Calvo, Casares, etc., por Antón Villar Ponte.

Véndese a 50 céntimos. — Os pedidos faránse o autore, no Rego d'Auga, 4-1.º — Cruña. — Os suscritores d'iste boletín poderán adquirilo a metade do prezo sinalado.

¡GUERRA AOS CALLOS!

Callos, Sabaños e Ollos de galo cúranse co

Bálsamo Oriental

Premiado con Medalla d'Ouro na Esposición de Buenos Aires

Fabricantes: Prudencio López e Fillo - Jerez
Repersentante: Manuel Sánchez - A Cruña

De venta n'as boas Boticas

Obras portuguesas en portugués

As millores de Eça de Queiroz, de Guerra Junqueiro, de Eugenio de Castro, de Camoes

Tamén as principais de autores galegos

Véndense n'a librería de P. CUÉ e C.ª

RUA REAL, 49. — A CRUÑA

H. LA PALOMA

— DE —

Ramón Morandeira

Este esprendido establecemento, situado no máis céntro da poboación, axetado á outura dos millores da súa cras, conta con espazosas e alreadas habitacións, boa e abundante mesa, un servizo puntual i esmerado, e asistencia facultativa polo enxebre e renomado doutor A. Otero.

Fonte de San Antón, 20 — Santiago

LEUTORES:

Quen queira ter un traxe bóo e xeitoso, e que lle coste pouco diñeiro, qu'ó faga na xastería de

Xosé Varela

CIRCO, 16 - BAIXO — VIGO

MONTERO E COMPAÑÍA

Oficina técnica e almacén de venda:

Rúa de Emilio Castelar, 8

Depósitos:

Calle del Castillo, 12 — Lugo

Director:

D. FERNANDO M. DOIZTUA, *Inxeniera*

Venda e colocación de toda clase de máquinas agrícolas e industriais

Estudo de toda clase de proxectos e construcións
PRESUPUESTOS GRATIS

Sulfatos, semillas, carburo, benzol e bencina

Consultorio Médico-Quirúrxico

J. Lastres

Consulta e tratamento d'as enfermidades en general

ESPECIALIDADES

Piel, (incruso cáncer, lepra, lupus, e úlceras atónicas) — Peito, Estómago, Anemia

Reumatismo, Artritis deformantes

Neuralgias, Arterio-esclorosis, Parálisis

Electroterapia, Aeroterapia, Seroterapia, Análisis

RAYOS X

Gabinete *Isioterápico*: Consultas de 10 a 12

Tratamentos e prezos a horas convencionais

Non se fai asistencia aos fogares

Praza d'Ourense, 2-1.º (esquina a Picavía)
A CRUÑA

VIÑOS FINOS

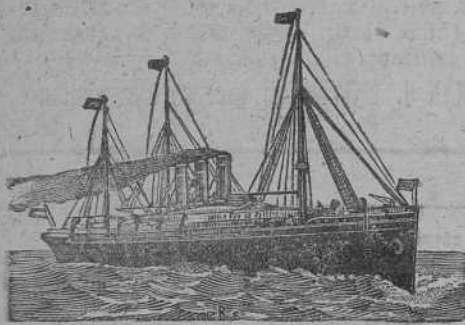
RIOXA = MEDOC

Felipe Ugalde - Haro

Concesionario en Galicia:

WALDO LOSADA = A CRUÑA

a nome de quen deben vir os pedidos da Rexión

COMPAGNIE GENERALE TRANSATLANTIQUE

VAPORES CORREOS DE GRAN VELOCIDADE

Servicios directo desde o porto da Cruña

LINEA DE HABANA A VERACRUS

Prezo en terceira á Habana.
Veracrús

Ptas. 298 60
313 60

Facilitanse billetes de ferrocarril da Habana a Santiago de Cuba polo prezo de Ptas. 35.

Os emigrantes e todol-os equipaxes, son levados a bordo por conta da Compañía.

Para toda clase d'informos sóbor de datas de saída, prezos do paxase e tipos de flete, dirixirse ó seu Consignatario

D. Nicandro Fariña

Rúa de Compostela, esquina á Praza de Lugo

NOTA.—Quedan sin efecto todas as tarxetas de visita, pois non se deixa entrare a bordo.